

Een gelijkenis van meer dan aards geheimenis

Het is misschien wel het mooiste en indrukwekkendste vioolconcert dat ik ken. Het vioolconcert van Tsjaikovski in D groot. Bijna dertig jaar geleden hoorde ik het voor het eerst in het oude Vredenburg in Utrecht en ik was meteen verkocht. Het werd kort erna op de radio uitgezonden en ik nam het op, op een ouderwets cassettebandje, zodat ik het daarna nog eens kon terugluisteren. En dat heb ik gedaan, vaak. Als ik vandaag – nu via Spotify – opnieuw naar dit concert luister, dan waan ik me weer terug in die concertzaal in Utrecht. Wat me aansprak en -spreekt, is moeilijk in woorden te vangen. Het concert neemt je mee in ‘een explosie van expressie’ in het ‘gloedvolle en warme’ eerste deel, via de ‘licht weemoedige melodie’ van het tweede deel, naar het ‘temperamentvolle slot’ in deel drie. ‘Meeslepemde melancholie’ en ‘duizelingwekkende uitbundigheid en overmoed’ staan soms naast elkaar. En het lijkt wel alsof het stuk met de jaren meer diepte en kleur krijgt. Het weet steeds dieper tal van emoties met elkaar te verbinden. Het geheel werd destijds aangevoerd door een zeer jonge, maar talentvolle violist, Maksim Vengerov. Hij was amper 17 jaar, maar de manier waarop hij de viool bespeelde was magistraal, de violist was bijna ongemerkt aanwezig. Zo had Tsjaikovski het volgens mij ook bedoeld. En zoals Vengerov zijn viool liet klinken, zo hoorde een viool te klinken. Daarvoor was hij gemaakt.

Ik weet niet of Tchaikovsky met zijn vioolconcert een verhaal wilde vertellen, zoals Bach met zijn Matthäus Passion. Maar ook deze muziek schept zijn eigen verhaal; het riep als een gelijkenis in mij iets wakker van de schoonheid van de schepping, van een werkelijkheid zoals God die had bedoeld. God en mens die innig verbonden door de wereld trekken. Waarin de mens geroepen is om zichzelf als muziek instrument ter beschikking te stellen aan de grote componist, die tegelijk ook dirigent en meester solist is. Hij heeft een volmaakt muziekstuk geschreven. Alles is gemaakt met een doel en bestemming. Heel de werkelijkheid is als een orkest dat bestaat om muziek te maken tot Gods eer en om de wereld te laten horen hoe goed God is. Om samen met de Engelen eeuwig te zingen dat God Heilig, Heilig, Heilig is, de Heer God Almachtig, die was en die is en die komen zal (Opb 4), zodat heel de aarde vol zal zijn van Zijn glorie (Jes. 6:4). Daar zijn ook wij voor gemaakt en ons hart blijft onrustig tot het zijn plek vindt in dit orkest. In de handen van de meesterviolist komen wij als mens tot onze diepste bestemming. Ons instrument ‘doet het pas werkelijk’ waar het voor gemaakt is, als het in de handen rust van de Meester musicus.

Het is interessant detail, dat Tsjaikovski dit concert in 1878 schreef in een periode van depressie en mentale ineenstorting. Hij was diep ongelukkig in zijn – korte – huwelijk met Antonina Milyukova, misschien omdat hij homoseksuele gevoelens had, misschien omdat er geen liefde was. Hij ontvluchtte zijn huwelijk en reisde onder ander naar Zwitserland om te herstellen. De ontmoeting met een oude vriend en het prachtige Zwitserse landschap werkten helend en gaven Tsjaikovsky nieuwe inspiratie. Aan het Meer van Genève componeerde hij dit vioolconcert toen in twee weken. Het leidde mede tot zijn herstel.

Die rauwe werkelijkheid achter Tsjaikovsky's concert herinnert mij dat de werkelijkheid van God gebroken is. Want het orkest van de schepping speelt niet meer het loflied van de Schepper, het laat niet meer aan de wereld horen hoe goed God is. Ik hoor valse noten, er zijn solisten en orkestleden die hun partij niet kennen of geen idee hebben wat ze met hun instrument aan moeten. Sommigen verzieken expres het concert. Concurrerende musici staan elkaar naar het leven. Ze hebben er alles voor over om zelf dirigent of solist te zijn, of ze herschrijven de partituur. Er zijn zelfs muzikanten die het instrument van de ander bewust stuk maken om zelf beter hoorbaar te zijn. Sommige musici zijn zo verbitterd dat er alleen nog maar geluiden te horen zijn, die door merg en been gaan en als schel kattengejank het gehoor beschadigen. Ook de christelijke gemeente heeft daarin zijn rol gespeeld.

Dat was één van mijn pijnlijkste gewaarwordingen tijdens mijn jaren in het Midden Oosten. Naast alle prachtige dingen die het christendom heeft achtergelaten in de islamitische wereld, horen veel Moslims vooral de valse klanken van een vervormd muziekstuk. Gebrek aan eenheid, koloniale machtszucht en vijandigheid hebben de zachte klanken van Gods liefde overstemd.

Daarom is er verzoening nodig. In Jezus bracht Gods liefde herstel van die muziek van liefde. Het orkest wordt vernieuwd, hersteld, herschapen. De partituur opnieuw geschreven. Dat is voor mij verzoening. Dat Gods bedoelingen worden hersteld. Het gaat om de vernieuwing van mensen, die zich als instrumenten weer overgeven in de handen van de Meester musicus; mensen die samen gaan spelen in het nieuwe orkest om Gods liefdeslied aan heel de wereld te laten horen.

Verzoening heeft met de eer van God te maken en met het herstel van de relatie met God. Dat is de basis. God is zo heilig, dat het herstel van de schepping ook betekent dat ik mijn verantwoordelijkheid neemt voor het falen van het orkest. Dat ik ga erkennen hoe diep ik God gekwetst heb en dat het 'goed gemaakt' moet worden. De schade die ik heb aangericht moet hersteld worden. Dat kost God alles. Maar dan begint het pas. Verzoening betekent voor mij dat het orkest weer gaat spelen en dat er weer muziek in zit.

Ik heb het voorrecht in deze 40 dagen tijd zowel een uitvoering van de Matthäus Passion mee te maken als van het vioolconcert van Tchaikovsky. Het zijn gelijkenissen, die mij eraan herinneren hoe God het leven heeft bedoeld, hoe hij mij als instrument wil bespelen. Maar het zijn herinneringen onderweg naar goede vrijdag, wanneer we stil staan bij wat de Schepper heeft gedaan om zijn orkest weer te laten klinken. In onze kerk wordt op goede vrijdag aan het eind van de dienst altijd de paaskaars uitgeblazen en verlaten we in alle stilte de kerk. Dan stopt de muziek, dan zwijgt het orkest. Heel de schepping houdt de adem in. Tot de paasmorgen, wanneer de bazuin klinkt, de nieuwe paaskaars wordt aangestoken en heel het vernieuwde orkest uitjubelt: de Heer is waarlijk opgestaan.

Die Heer komt eenmaal terug. De muziek onderstreept de belofte van God: Zie Ik maak alle dingen nieuw. En als dan het nieuwe orkest van God gaat spelen, weet je niet wat je hoort. Bij die muziek klinkt het vioolconcert van Tchaikovski, zelfs met Maksim Vengerov, als het gejuig van iemand die net zijn eerste vioolles heeft gehad. Dat is opnieuw adembenemend. Elke musicus in het orkest, elk schepsel dat zich schikt naar de dirigent en zijn knie buigt voor de Meester, speelt zijn partij als nooit tevoren. En de christelijke gemeente is geroepen die klanken nu al te laten klinken, juist waar we dat niet gedaan hebben. Totdat heel de aarde zal vol zijn van de heerlijkheid van God. Dat is verzoening.